

ANDRÉE, S. A

Konsten att studera utställningar af Ingeniör A.

Stockholm : Samson & Wallin
1891

EOD – Millions of books just a mouse click away! In more than 10 European countries!

Thank you for choosing EOD!

European libraries are hosting millions of books from the 15th to the 20th century. All these books have now become available as eBooks – just a mouse click away. Search the online catalogue of a library from the eBooks on Demand (EOD) network and order the book as an eBook from all over the world – 24 hours a day, 7 days a week. The book will be digitised and made accessible to you as an eBook.

Enjoy your EOD eBook!

- Get the look and feel of the original book!
- Use your standard software to read the eBook on-screen, zoom in to the image or just simply navigate through the book
- *Search & Find:* Use the full-text search of individual terms*
- *Copy & Paste Text and Images:* Copy images and parts of the text to other applications (e.g. word processor)*

* Not available in every eBook.

Terms and Conditions

With the usage of the EOD service, you accept the Terms and Conditions provided by the library owning the book.

- Terms and Conditions: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/en/agb.html>

More eBooks

Already more than 30 libraries in over 12 European countries offer this service.

Search books available for this service: <http://search.books2ebooks.eu>

More information is available at <http://books2ebooks.eu>

1872
Allm.
(1871)

Konsten

all

Studera Utställningar.

af

Ingeniör A. *Anders, S. A.*

DISTRIBUTÖR:
SAMSON & WALLIN
STOCKHOLM.

Pris: 25 öre.

Det är ett ganska roande experiment att taga fatt på en person, som besökt en utställning, och ansätta honom med frågor om det, som han derstädes har sett och inhemtat. I nio fall af tio skall hans ansigte förråda en lustig blandning af nöje och tveksamhet. Det bereder honom synbarligen stor tillfredsställelse att veta sig hafva besökt utställningen, och att den frågande icke har gjort det. Utställningens märkvärdigheter hafva ju stått omtalta i tidningarne, och han har med egna ögon sett det, hvarom den andre endast har fått läsa.

Han börjar ock alltid sitt tal med en redogörelse för de stora och i ögonen fallande utställningsföremål, som särskilt omnämnts i pressen, och bekräftar, att dessa föremål verkligen funnos att se. Ty han har sett dem. När denna del af ämnet blifvit uttömmande behandlad, d. v. s. när han konstaterat det, som man förut känner, sätter han punkt och tankstreck och börjar plötsligt ett nytt kapitel, deri han dels redogör för, hurudant vädret var, och dels om-

talat, hvar han bodde och hvad resan kostade. Sedermera beklagar han sig öfver den dåliga serveringen inom utställningen och slutar omsider med några uttryck af beundran öfver utställningens praktighet samt om utsigten från något torn eller någon höjd i närheten af densamma. Om utställningen var i Köpenhamn, så talar han alltid om tivoli och kongens nytorv.

När han hunnit till denna punkt af sin framställning kan man spåra en skymt af oro i hans ansigte. Deraf bör man dock icke låta beveka sig, utan fortsätta med sina frågor, isynnerhet angående sjelfva utställningen, och begära detaljerade upplysningar om vissa delar af densamma. I nittionio fall af hundra får man då blott undvikande svar, såsom att han ej hade mycken tid att disponera för sitt besök der, utan måste inskränka sig till en flyktig öfverblick, att han egentligen besökte staden i helt annat syfte, att han ej såg något afsevärdt nytt i sin egen branche och ej kan yttra sig om någon annan, att der fanns så mycket att se, att det är omöjligt att hålla reda på en sådan massa saker, att utställningar icke göra mycken nytta, att de till största delen äro humbug, och att deras tid snart är förbi o. s. v.

Vid fortsatt utfrågning rodnar han och blir nervös, visar tydliga tecken till vantrefnad och måste slutligen afgifva den förödmjukande bekännelsen, att han visserligen sett utställningen, men verkligen icke har mycken reda på hela saken.

Sammanlägger man alla upplysningar han lemnat, så finner man oftast, att det enda nya, som han meddelat, rörde hotellprisen och beskrifningen öfver utsigten. Om utställningen har han ingen klar föreställning, den står för honom såsom en dimbild, oklar till sina hufvuddrag, så väl som till sina detaljer. Han känner äfven sjelf, att så är, och det är ock denna oklarhet, som dikterar hans åsigt om onyttigheten af utställningar i allmänhet och den af honom besökta i synnerhet.

De fleste utställningsbesökande komma af samma orsak till samma uppfattning. Men det torde vara temligen säkert, att de misstaga sig häri och att en välordnad utställning, af snart sagdt hvad som helst, bör kunna vara af mycket stor nytta, åtminstone för de besökande. Ty utställningar äro enligt sin natur samlingar af föremål, hvilka åskådliggöra utvecklingens gång och ståndpunkt inom särskilda områden, och den, som vill förskaffa sig en verklig kännedom härom, kan icke få sin uppfattning klar och lefvande, såvida han icke får se de konkreta medel och resultat, som blifvit använda och uppnådda. Och vid sådant förhållande kan det ju icke heller förnekas, att hvarje välordnad utställning har ett inre värde, som gör den förtjent af samma erkännande och popularitet, som allmänt medgifves åt de ständiga museerna.

Men tydligt är, att besökande, som icke äro fackmän, ej få begära, att utställningsföremålen skola presentera sig och sjelfva omtala sina öden, utan det

tillkommer naturligtvis de besökande att uppmärksamt betrakta och studera dem samt att anställa efterforskningar om deras beskaffenhet och deras historia. För det ytliga och ointresserade betraktandet kunna de icke te sig annorlunda än som betydelselösa föremål, hvilka på sin höjd kunna förefalla mer eller mindre egendomligt formade eller färgade, men hvilkas nyttighet och betydelsefullaste egenskaper blifva helt och hållet förbisedda.

Låt oss taga ett par exempel. Hvad slags omdöme kan en yttlig betraktare, som för första gången ser en telefon, bilda sig om denna apparat? Naturligtvis intet alls. Han ser på den och går troligen förbi den, utan att veta om den är af större eller mindre betydelse för menskligheten än t. ex. en stöfvelknekt eller en barnskallra. Om han deremot får reda på apparatens beskaffenhet eller åtminstone dess effekt eller ändamål, så skall han, huru okunnig han än må vara, förstå, att han har framför sig en af de märkligaste och nyttigaste uppfinningar, som någonsin blifvit gjorda. En elektrisk glödlampa, hvars koltråd man knappast kan se, när den icke glöder, förefaller lika intresselös som ett tomt glas, innan man fått klart för sig, huru den är beskaffad, hvartill den användes och huru den verkar.

Häraf inses, att det icke blott beror på utställningen utan äfven på den besökande själf, huruvida han der inhemtar något och vidgar sitt kunskapsmått.

Det är icke en blott liknelse då jag säger, att

en utställning är en läroanstalt, der utställarne äro lärare, utställningsföremålen äro undervisningsmateriel och de besökande äro lärjungar, utan dessa uttryck hafva hela den och just den innebörd, som orden angifva. Och likasom skolbarn, om de äro slarfviga i sina studier, icke göra några framsteg utan finna skolan tröttsam, tråkig och onyttig, så skola äfven utställningsbesökande hvarken finna nöje af utställningen eller hafva någon nytta af sina besök derstädes, så vida de icke systematiskt ordna sina studier och gå riktigt och ändamålsenligt till väga.

Hvad bör man då iakttaga för att draga full nytta af ett besök vid en utställning? Alldeles det samma som under studier i skolan, nemligen *ordning, uppmärksamhet, noggrannhet och flit.*

Till ordningen vid detta studium hörer först, att man skaffar sig en redig föreställning om, huru utställningen är planlagd. Kännedom härom erhåller man lättast och säkrast genom att uppmärksamt studera en plankarta, som är god, d. v. s. tydlig och fullständig. *Man bör göra sig så förtrogen med utställningens planordning, att man der känner sig lika hemmastadd som i sin egen våning.* Vigten af detta förstudium är mycket större än man i allmänhet föreställer sig, ty en klar öfversigt öfver utställningens anordning bidrager högst väsentligt till stadga och reda i hela uppfattningen af det mångskiftande skådespel, som utställningen erbjuder. Man

kommer annars snart att onödigtvis och ovetande gå fram och tillbaka, opåräknadt påträffa samma lokaler, som man förut besökt, och öfverraska sig med att ånyo studera föremål, som man redan har besett. Intrycken blifva derigenom sammanblandade och oklara, tankebilderna täcka hvarandra helt och hållet eller delvis, och man erfar till slut samma förvirrande intryck som i en irrgångssalong. Har man deremot en klar öfversigt öfver utställningens anordning och är väl lokaliserad, så icke blott har man deri ett högst värdefullt stöd åt minnet, utan man erfar tillika en behaglig och varaktig känsla af hemtrefnad, säkerhet och reda, som verkar stärkande och ej obetydligt ökar benägenheten att vidga sin kännedom om utställningen.

Samma regel om lokalisering gäller inom hvarje rum för sig. Man bör derföre genast vid första inträdet i en utställningslokal låta blicken öfverfara det hela, och om lokalen är stor göra en hastig rond derinom, så att man uppfattar, i hvilka hufvudgrupper föremålen derstädes äro ordnade. Först när detta skett, bör man börja detaljstudier och dervid måste man hålla ordning strängare än någonsin. Från föremål till föremål, från montre till montre, från utställare till utställare måste man långsamt fortgå och med spänd uppmärksamhet iakttaga de utställda föremålen, utan att lemna något enda af dem ogranskad.

Härvid är *uppmärksamheten* den af ens dygder, som företrädesvis måste användas.

Beklagligtvis synes förmågan af uppmärksamhet icke vara synnerligen allmän, och det har t. o. m. förefallit mig, att bristande förmåga i detta hänseende är ett af nutidsmänniskans allmännaste lyten. Det framträder ständigt då det gäller att höra eller se, och det antager rent af oroväckande dimensioner, då fråga är om att studera utställningar. Det senare beror i någon mån på, att föremålen äro så många, att ett nytt drager till sig blicken, innan denne slutbetraktat ett föregående, hvilket inträffar så mycket lättare, som många af dem äro så främmande för ögat, att blicken icke får stöd i någon bekant hufvudform eller detalj. Men jag misstager mig säkerligen icke då jag påstår, att förmågan af uppmärksamhet är vida mer försvagad, än som af nämnda orsak kan förklaras.

Det vore intressant att ingå på en undersökning härom, men jag fruktar att derigenom försvaga den kanske helt måttliga uppmärksamhet, hvarmed läsaren nu tager del af dessa anvisningar om studiet af utställningen, och jag vill derföre i stället försöka att visa, huru man kan framkalla och leda sin egen uppmärksamhet.

Antag att vi stå i en afdelning, der nästan hvarje montre är betäckt med tändstickor och askar. Om vi äro oerfarna och ouppmärksamma utställningsbesökande, så se vi oss mekaniskt omkring och märka kanske, att askarne hafva något olika färgade etiketter, att somliga stickor äro ovanligt stora, att en

eller ett par fabriker hafva större montrar än de andra, hvaraf vi skarpsinnigt draga den slutsatsen, att motsvarande fabriker också äro i samma proportion större. Vi se kanske äfven, att i ett hörn står en montre, hvarå finnas några glänsande, blyertsformiga metallpjeser, samt några långa krokiga metallstänger med en tjock kluns vid ena ändan. Vi tycka, att hela denna afdelning egentligen är en humbug, ty hvem har icke sett tändstickor? Hvad skall det tjena till att upptaga så mycken plats med utställning af dylikt? Der finnes ju ingenting nytt och ingenting att inhemta, såvida vi ej vilja fördjupa oss i tändsticksfabrikationens detaljer, något hvartill vi hvarken hafva tid eller lust. Vi småle medlid-samt åt, eller förarga oss kanske öfver denna humbug och ämna begifva oss i väg till nästa afdelning, troende att vi hafva sett tändsticksutställningen och färdiga att för hvem vi möta, och som är nog dum att höra på oss, omtala, att der finnes intet nytt att se.

Men just som vi ämna begifva oss i väg, få vi höra några ord, som vexlas mellan en utställare och en ensam herre, som anlände samtidigt med oss och som ej tyckes kunna se sig nöjd på tändsticksaskar. Af pur lättja samt för att njuta af den främmande herrns enfald lyssna vi till hans frågor, men känna oss plötsligt en smula generade, då vi få höra, att både askarne och stickorna, som vi just nu skulle gå förbi, äro temligen olika dem, som vi bruka begagna.

Vi få veta, att stickorna icke äro af trä, utan så kallade vaxtändstickor; vidare upplyses, att vaxtändstickorna icke äro af vax, utan bestå af en veke med ett öfverdrag af paraffin, att dessa stickor tillverkas ungefär så som man går till väga, när man drar metalltråd, att de allmänt begagnas i Belgien och Italien samt i Argentina, dit de exporterades från Italien ända tills tullen i Argentina blef odräglig, att de deremot icke kunna begagnas i Brasilien, emedan der är så hett, att stickorna förstöras, icke derigenom att de antändas genom solhettan, utan därför att paraffinet råkar i smältning. Beträffande de tillhörande askarne erfara vi, att de icke äro af träspånor utan af papp, att de icke hafva fyrkantig, utan oval genomskärning, att plånet därför icke sitter på långsidan af ytterasken utan vid kortsidan af innerasken (hvilket i parentes sagdt medför den fördel, att man i blåsigt väder kan få skydd för stickan vid eldrifningen, om man delvis skjuter ut innerasken och rifver eld mot det inskjutna plånet). Vi få också veta, att askarne hafva en blindbotten, så att de ej innehålla stort mer än hälften så många stickor som askens storlek låter förmoda, att detta bedrägeri är så vanligt i vissa länder, att ingen meniska der tager illa vid sig därför o. s. v.

Våra bättre känslor säga oss redan nu, att vi burit oss högst enfaldigt åt, då vi af oss sjelfva ej togo bättre kännedom om montren, som gömde dessa

hemligheter. Men af billig hänsyn mot oss sjelfva trösta vi oss med, att vi blott gjort ett alldeles tillfälligt förbiseende. Vi tro alltför gerna på sådana »billighetskänslor».

Emellertid har den ensamme herrn gått till utställaren af nästa montre och tyckes, märkvärdigt nog, äfven der hafva funnit något att fråga om. Vi följa efter dit (ty vi frukta för besväret med nästa rum) och få återigen höra oväntade nyheter. Det är de blanka metallblyertspennorna, som han nu undersöker. De finnas vara ett nytt slag af tändstickor, som bestå af metallrör, hvori äro inlagda stycken af satsämnen, hvilka frammatas ett i sänder till ändan af röret och samtidigt antändas genom rifning mot ett der befintligt plån. Vidare erfara vi, att de långa krokiga rören med en klump vid änden också äro ett slags tändstickor, nemligen elektriska gaständare. Klumpen innehåller ett elektriskt batteri eller en liten elektrisk motor och genom att trycka på en knapp framkallas elektriska gnistor vid ändan af det långa röret och med dessa gnistor antändes gasen.

Beträffande de öfriga utställda tändstickorna få vi veta, att somliga äro ovanliga derigenom, att de äro impregnerade med borsyra, så att de icke glöda sedan lågan släckts, andra äro impregnerade med vattenglas i den osatsade ändan, så att de icke brinna ända intill fingrarne, andra åter äro särdeles stora svafvelstickor, tillverkade för Holland, der man ännu

icke allmänt begagnar säkerhetsstickor. Somliga tändstickor se ut som de vore afsedda att »tändas i båda ändarne». Men det befinnes att satsen vid den ena ändan är ett tändplån, mot hvilket den egentliga tändsatsändan kan rifvas sedan stickan brutits itu o. s. v.

Hvilken mängd intressanta upplysningar hafva vi icke nu vunnit angående denna del af utställningen; huru olika ter den sig icke nu mot förut, och hvilket nöje och nytta har icke besöket der beredt oss! Lemnade åt oss sjelfva förmådde vi ej upptäcka något af intresse hos dessa utställningsföremål och betraktade och bedömde dem derföre med en temligen tydlig känsla af ringaktning. Men på ett fåtal minuter har intresset vaknat och fått lif och känslan af ringaktning för tändsticksutställningen har måst vika för en känsla af respekt och kanske t. o. m. af beundran för det hitåt riktade uppfinnandet och industriela arbetet.

Hvarigenom har denna omkastning i vår uppfattning kommit till stånd?

Vi stå här i sjelfva verket alldeles tätt invid den sökta konsten att studera utställningar, och skola ganska lätt inse, hvari den består, om vi betänka på hvilken väg vi hafva vunnit alla de inhemtade upplysningarne. Detta har ju skett derigenom, att vi hört på den ensamme herrns frågor och de af honom examinerade utställarnes svar. Innan detta skett hade vi ingen reda i intrycken och nästan ingen kännedom om de exponerade föremålen; beträffande många

af dem visste vi icke ens, hvartill de voro afsedda, och utan en annans frågvishet skulle vår okunnighet hafva förblifvit lika stor som förut. Den viktiga skilnaden mellan vårt och den ensamme herrns tillvägagående har varit, att vi sågo utan att fråga, hvaremot han vände sig till de närvarande utställarne och af dem utfrågade, hvad *de* visste om utställningsföremålen. Det är deri, som hemligheten ligger och det är just så man måste förfara, om man vill studera utställningar. *Kvintessansen hos hvarje utställningsföremål skall inhemtats genom att utfråga utställaren; förr än detta skett har man ej den ringaste säkerhet, att man ej förbigått något, som har intresse.*

Denna enkla regel: *utfråga utställaren* är så nödvändig att följa, att den måste åtlydas till och med af den skickligaste tekniker, ty *ingen* kan vara trygg för att icke eljest förbise många saker af intresse. Anledningarne till att den så sällan följes äro flere. Mestadels torde det bero på, att man icke känner den eller inser dess vigt, men mycket ofta beror det äfven på blyghet och motvilja mot att blotta sin okunnighet, och understundom på oförmåga att hitta på frågor.

Men blott man griper sig an, så går det. Frågor om varornas användning, beskaffenhet och pris, produktionens storlek, afsättningsorter, konkurrensförhållanden, maskiners arbetsförmåga, hastighet, driftkostnad, leveranstid m. m. äro tillräckliga att sätta äfven den trögaste förevisare i gång. Detta så myc-

ket mera som desse, af ofvan antydda skäl, ingalunda äro bortskämda genom öfverflöd af intresse från allmänhetens sida.

En fråga som man i intet fall får underlåta att göra hvarje utställare är, hvori hans fabrikat skiljer sig från alla andra utställares af liknande varor. Detta är han alltid angelägen att tydligt visa, och man vinner derigenom vanligen upplysning icke blott om fördelarne hos hans egna varor, utan jemväl om olägenheterna hos andras. Naturligtvis får man sedermera af hans granne dessa uppgifter något modifierade, kanske till och med alldeles bestridda, men dessa korsande uppgifter äro i allmänhet tillräckliga för att bilda sig ett någorlunda tillförlitligt omdöme om de utställda föremålens egendomligheter samt betydelsen af desamma, och detta är just hvad man har att eftersträfvä.

Det är emellertid icke nog med att fråga, ty man måste jemväl uppmärksamt höra på det, som svaras och göra klart för sig, om svaret innehåller det, som man önskade få veta. Om så icke är fallet hvad skall man då göra? Fråga om igen.

I allmänhet kommer man sig icke för med dylikt. Detta härrör dels af en dum stolthet, i det man icke vill, genom att fråga, blotta sin okunnighet, dervid dock icke betänkande, att det är bättre att blotta den och bli af med den, än att dölja och behålla den oförminskad. Dels härrör det af en viss

skygghet för att besvära med en mängd frågor, isynnerhet då man vet med sig, att man ej har för afsigt att göra affär, utan besvärar utställaren endast för att tillfredsställa sin nyfikenhet. Men man måste komma ihåg, att en utställare icke kan skörda mycken vinst af en utställning, der ingen tager ordentligt reda på hans varor och der ingen mer än han sjelf vet om deras förträfflighet. Såvidt han sjelf vet, hvarför han utställer sin vara, måste han finna nöje i att lemna hvarje besökande så många upplysningar som möjligt, ty endast derigenom kan han vinna målet, att göra den väl och allmänt känd. Han får dervid icke vara sparsam på ord, utan måste likt en säningsman strö omkring sig meddelanden om sin vara, på det att en del af dem må falla i god jord och bära frukt.

Ej sällan får man se eller höra, att utställningsbesökande liksom äro rädda för att höra på en meddelsam utställare. De skynda sig bort från honom. Denna rädsla kan möjligen hafva en ädel grund, men såvidt man af frukten kan bedöma trädet, så utgöres den af intresselöshet eller ren, oförfalskad dumhet. Eller hvad annat kan det vara, som gör, att en menniska, som kommit för att studera, icke vill mottaga upplysningar, som gratis erbjudas henne? Men orsaken må vara hvilken som helst, så är det i alla händelser klart, att man icke får gå till väga på sådant sätt, ifall man vill inhemta ny kunskap.

Af det ofvan sagda följer med all önskvärd tydlighet, att man vid studerandet af en utställning måste oafslätligt följa denna regel:

Utfråga utställaren om allt, som Ni kan hitta på att fråga om. Undertryck ingen enda fråga som faller Er in. Lyssna noga till svaren och afböj aldrig en upplysning som erbjudes.

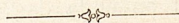
Härmed skulle jag kunna sluta, ty det viktigaste är nu sagdt. Men om man vill hafva en *varaktig* behållning, ett *varaktigt* minne af utställningen, så måste nödvändigtvis ännu en sak iakttagas. Man måste *göra anteckningar*, annotera de upplysningar man fått, de nyheter man inhämtat, de siffror som uppgifvits, och man bör, om man kan, äfven göra skizzer öfver det viktigaste, som man vill erinra sig. Man föreställer sig vanligen, att det skall vara lätt att komma ihåg de ting man ser. I det ögonblick de förevisas och beskrivas tyckes det oss vara omöjligt att glömma det, som då står så klart för ögat och själen. Men det är en ren dårskap att inbilla sig kunna i minnet kvarhålla det man sett. Den ofantliga mängd nya bilder, som man erhåller, ifall man verkligen studerar på sätt ofvan antydts, blifver, oaktadt all omsorg, till slut dock en enda röra, om man ej under arbetet befriar sin ansträngda hjerna från en del af minnesarbetet. Huru nödvändigt detta är kan man finna redan deraf, att man nästan är ur stånd att efter blott en enda dag, tillbragt i en ut-

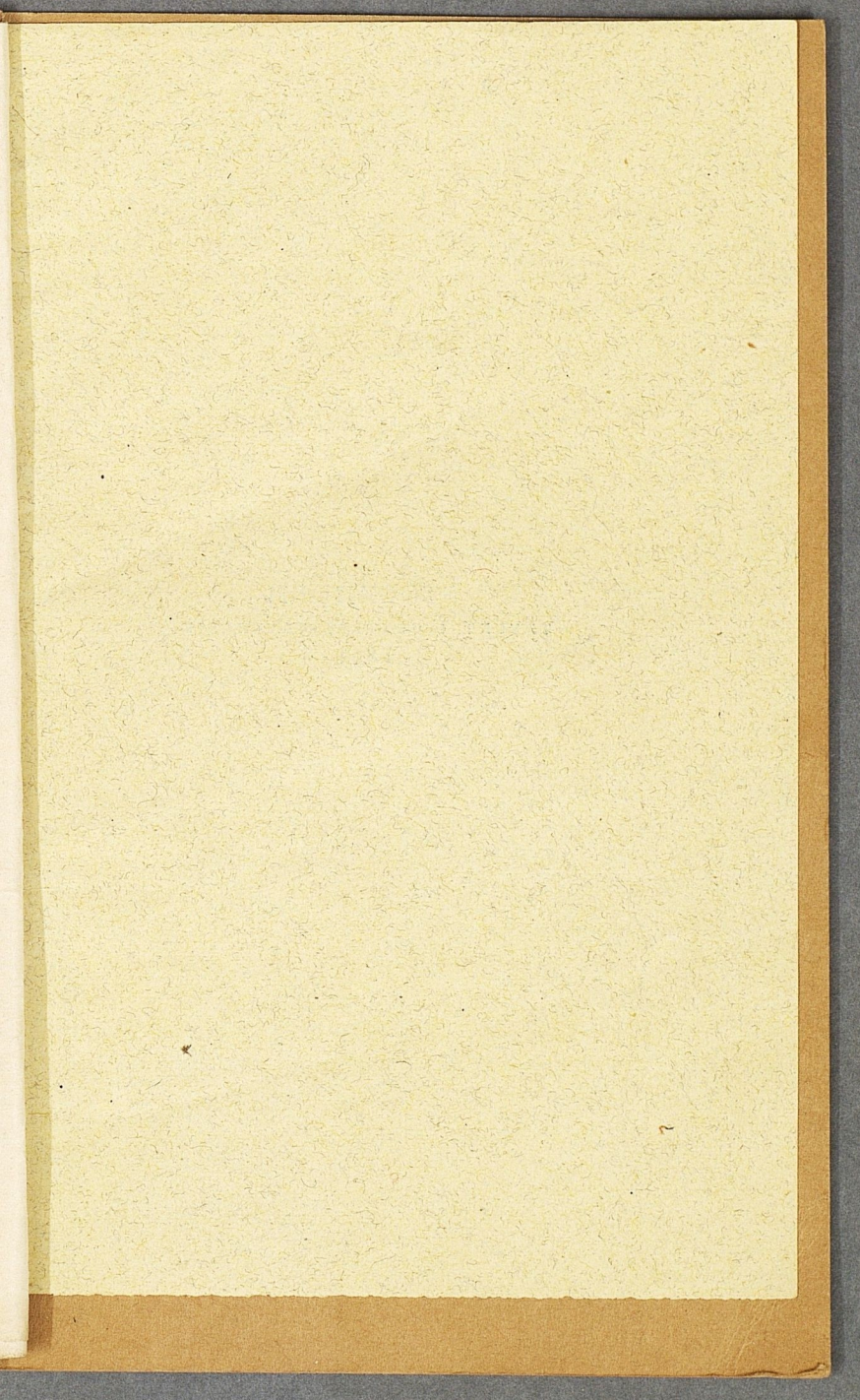
ställning, redogöra för hvad man under den dagen sett och hört. Och redan några få veckor efter besöket vid utställningen har det mesta sjunkit i glömska och är kanske för alltid förloradt, om man icke i sin anteckningsbok har fixerat några af dess hufvuddrag. Ofta är helt litet för detta ändamål tillräckligt, men *något* måste dock finnas, och det är just detta *något*, som måste antecknas medan sakens konturer ännu stå skarpa för uppfattningen. Den, som för någon tid sedan besökt en utställning, må försöka, att ur minnet uppräknat hvad han der sett och fått veta!

Teckningar och skizzer spela härvid en ganska stor rol, men olyckligtvis äro de ofta besvärliga och tidsödande. Vanligen har man dock illustrerade priskuranter att tillgå, och det är då alldeles tillräckligt att med priskuranten i hand jemföra dess teckningar och uppgifter med det, som man sjelf ser och hör, samt förse priskuranten med marginalanteckningar, som fullständiga dess uppgifter, och med understrykningar, som hjälpa minnet genom att utpeka de omständigheter, som vid betraktandet föreföllo mest anmärkningsvärda.

En dylik samling förbättrade priskuranter är ovärderlig för den, som vill erinra sig hvad han sett vid utställningen.

Gack nu dit och studera!

STOCKHOLM

TRYCKT I CENTRAL-TRYCKERIET

1891.

www.books2ebooks.eu